

kialakultak azok az Equity-beli jogszabályok, amelyek a formahibás legal estate bizonyos korlátok közötti érvényesítését tartották szem előtt.

Természetes, hogy az érdekességek egész sorozata volna még megemlíthető, nem is szólva az itt egyáltalában nem érintett perjogi érdekességekről.

Dr. Schneller György.

JOGIRODALOM.

Magyar Takarékpénztárak és Bankok évkönyve. I. kötet, 1936. Szerkesztette dr. Makai Ernő. Tébe kiadás, 298. oldal, 5 pengő. Hozzá szoktunk már ahhoz, hogy a pénzügyintézetek nem közlékenyek. Annál meglepőbb a most megjelent évkönyv. A könyv méltó a magyar hitel-szervezet ahhoz a nagy gazdasági jelentőségéhez, melynek részese volt jó és rossz időkben. A szerkesztő szavai szerint a bankvilágnak a gazdaságpolitika külföldi és belföldi intézményes jelenségeit tökéletesen kell ismernie, ha hivatásának meg akar felelni, ismernie kell az események rugóit és tájékozódnia kell a változások irányairól és ezt a célt szolgálja az évkönyv. Hozzáteszem, hogy nemcsak a bankvilágnak kell mindezt ismernie, de ismernie kell mindazoknak, kik csak egy csöpp felelősséget is éreznek magukban mindazért, ami itt és körülöttünk történik. A bankvilág problémái nemcsak a bankok, hanem a közönség, mindnyájunk problémái is.

Elsőrendű szakértők szóltak hozzá azokhoz a pénzügyi kérdésekhez, amelyek mindnyájunkat legközelebről érdekelnek. És e hozzájárulások alapos megvilágításai, feltárásai a kérdéseknek, gyakorlati útmutatások, megoldásra váró tervek. E mellett gazdag tára olyan ismereteknek, amelyeket bár csak a bankvilágban lehet elsajátítani, de manapság mindig időszerűek és melyek nélkül sok jogi és gazdaságjogi jelenséget vágy rendelkezést nem érthetünk meg. Megkísérlem, hogy röviden vázoljam a könyv tartalmát.

Dr. Hegedüs Lóránt a sorsközösségről és szolidaritásról szóló elmélkedésében utal arra, hogy a legtöbb szolidaritás az ipari munkásság szakszervezeteiben és a pénzügyintézetek körében látszik, míg a mezőgazdaság önmagában nem érzi a sorsközösséget. Elgondolása abban a konkrét következtetésben csucosodik ki, hogy a gazdasági élet szolidaritásánál fogva a sorsközösség azt követeli, hogyha a magyar gazdaadósságok kérdése másképp nem nem oldható, mint azáltal, hogy hosszú lejáratúvá változik, akkor világos, hogy a hosszúlejáratú adóhoz hosszúlejáratú hitelezőt kell keresni, ami azt jelenti, hogy mindig több és több ilyen kötvényt kell elhelyezni, ezeket a kötvényeket tehát nem csupán azok a társadalmi alapok vagy pénzügyintézetek vegyék át, melyek ügyis vesztesei ennek az egész folyamatnak, hanem a kötvények egy részét váltsa magához a tehermentes birtok, amelynek legnagyobb érdeke, hogy a gazdahitel Magyarországon általában lehet-

séges legyen, mert nagyon közel vagyunk ahhoz, hogy az a sok reform által megsemmisüljön.

Dr. Posch Gyula cikkében azt bizonyítja, hogy a Pénzügyi Központ eddigi működésével az intézmény feladatának, alapítói célkitűzésének teljes mértékben megfelel.

Dr. Rapoch Jenő, a budapesti bankoknak a bankzárlat után bekövetkezett állapotaival foglalkozik. Számadatok kapcsán megállapítja, hogy a takaré- és folyószámlabetétek, melyek a bankzárlatot követő fél év alatt 13%-kal csökkentek, emelkedő irányzatot mutatnak, de míg a folyószámlabetétek az eredeti összeg fölé emelkedtek, a takarékbetétek összege még most sem érte el az 1930. december 31.-i színvonalat. A bankok külföldi kötelezettségei a bankzárlat óta részben a font, részben a dollár értékcsökkenése, részben a Stillhalte egyezmények értelmében történt kötelező és önkéntes fizetések folytán lényegesen csökkentek. A bankzárlat következményeképpen beállott betételvonás elsősorban a csökkent mobilitás helyreállítására és a liquiditás fokozására készítette a bankokat. A künnlevőségek behajtására irányuló törekvést erősen befolyásolták a vidéki intézetek visszleszámitolási hitelei, melyek behajtását a fővárosi bankok nem szorgalmazták, a közületeknek és gazdáknak nyújtott nem törlesztéses kölcsönök nagy része és a bankok érdekköréhez tartozó ipari és kereskedelmi vállalatoknak nyújtott hitel nagy része nem került visszafizetésre. Ez volt az oka annak, hogy a hitelnyújtás csak a betétemelkedés megindulása után vált ismét lehetővé és az új kihelyezéseknél a bankok különösen ügyelnek arra, hogy ne csak a fedezet legyen meg, hanem a hitel célja és az igénybevétel módja a szerződészerű visszafizetést biztosítsa, amelynek a kereskedelmi és váltóhitelek, de nem az investíciós hitelek. A záloglevelek és községi kölcsönkötvények kibocsátásának alapjául szolgáló kölcsönállomány a rendkívüli visszafizetések folytán lényegesen csökkent. A bankok bruttónyeresége 1930-tól kezdve fokozatosan 30%-al, netto-nyeresége 66%-kal csökkent, ami azt mutatja, hogy a kölcsönök és közterhek fokozódó mértékben emésztették fel a bankok bruttó-nyereségét. Amíg a közterhek 1930-ban a tiszta nyereségnek 36,20%-át teszik, 1934-ben annak 75%-ára emelkedtek. A bankok kamat és szelvényjővedelme 1930-hoz képest 40%-kal csökkent. A jutalékbevételek csökkenése 25,5%. A kihelyezett tőkék kamatterhe és jővedelme közötti különbség Magyarországon 4½%. Csupán Angliában kevesebb 1/8%-kal, míg a többi államban több, sőt 7¼%-ig emelkedik. A könyvben közölt adatokat érdemes közismertté tenni.

Dr. Schober Béla, az annyira népszerű szenvedélyes támadásokkal kapcsolatban emlékeztet arra, hogy a háború előtt a magyar pénzügyintézeteknek milyen óriási részük volt az ország gazdasági fejlődésében és hogy a háború után bekövetkezett rázkódtatások között Középeurópában a magyar bankok voltak azok, amelyek meg tudták állni helyüket.

Kádár Gusztáv az ipar és a bankok egymáshoz való viszonyáról

írva megállapítja, hogy az újonnan megalakuló vállalatokban a banktőke már sokkal kevésbé vállalt szerepet, mint annakelőtte és lehetőleg nem addig a mértékig, amikor már a bank maga válik ipari vállalkozóvá. A bankok szerepe az ipar terén így is a korábbi érdekkörükbe tartozó vállalatok révén továbbra is jelentékeny módon és változatlanul gondját viselik azoknak az ipari ágaknak is, amelyek fenntartása az ország megcsonkítása következtében sokkal nehezebbé, de nemzeti szempontból talán még fontosabbá vált.

Dr. Nyári Pál az elismert vállalati nyugdíjpénztárak jogi helyzetével foglalkozik, tekintettel arra, hogy a megalakításuk óta eltelt 7 év alatt a gazdasági viszonyokban lényeges változások állottak be. Az elismert vállalati nyugdíjpénztárak száma 84, vagyonuk pedig 1934. év végén 157.255.000 P. volt, amelyből a pénzügyi nyugdíjpénztárakra a Magyar Nemzeti Bankot nem számítva, 79.539.000 P. esik, úgy, hogy a mai tőkeszegénységet figyelembe véve, csupán a pénzügyi érdekeltségekre nézve óriási vagyongglomerációval állunk szemben, ami az egyes fenntartó vállalatok vagyonától elkülönített és a rendes üzleti hasznosítástól elvonatott.

Dr. Szende Péter Pál a magyar bankok és a házbirtok egymáshoz való viszonyát vizsgálva, arra az eredményre jut, hogy jól működő, stabil és életképes hitelrendszer előfeltétele, hogy a házbirtok rentábilis legyen. Adatai közül felemlítem azt, hogy az 1926—1933-ig terjedő időre az összes pénzügyi jelzálogos hitelek megközelítik a 360 millió pengőt. Érdekes ezt az összeget az elismert vállalati nyugdíjpénztárak előbb közölt vagyonával egybevetni.

Székely Ferenc egy 100—120 milliós belső kölcsön elhelyezését javasolja, mely nem kisszámú gazdag emberre támaszkodik, hanem a kisvagyonú emberek széles rétegeire (hadi kölcsönjegyzők?). A kölcsön alapja az állam által kibocsátandó 2.400.000 darab egyenként 50 P névértékű 50 év alatt visszafizetendő sorsjegy lenne, mely 10 ötpengős részletekben fizethető be. A sorsjegykölcsön fényes sorsolási kilátású kamatmentes kölcsön lenne, melynek mindegyik darabját idővel legalább névértékben visszafizetnék.

Kelemen Ferenc a vidéki hitelszervezet kényszerű metamorfózisát tárgyalja és arra az eredményre jut, hogy a bankzárlat okozta betéttrun, a gazdavédelem, a kamatkorlátozó rendelkezések, az adósmorál sülyedése, a hitelélet biztonságának megrendülése és a még mindig tartó válság olyan mélyen benyultak a magyar hitelrendszerbe, hogy meg fog szünni a vidéki pénzügyi intézetek irányító, nevelő és vállalkozásokat kezdeményező szerepe, így kénytelenek lesznek visszatérni a klasszikus értelemben vett „tisza takarékpénztári” intézményre, a tőkegyűjtés és a hitelleosztás nagy feladatai pedig határozott munkakörrel ellátott „cél-takarékok” fogják végezni.

Dr. Makai Ödön, Defláció és gazdavédelem című cikkében érdekes számokkal érzékelteti a mezőgazdaság által igénybevett kölcsönök mennyiségét és a teherrendezésre fordított 560 millió pengő tőkeáldozatot és arra az eredményre jut, hogy a fővárosi bankszervezetnek

a gazdavedelmi jogszabályok hatálya alatt bekövetkezett immobilizációja 68.7 millió pengő, a vidéki bankszervezeté 83.1 millió pengő. A rentabilitás süllyedése és az immobilizáció fokozódása különösen a vidéki bankszervezetnek okoz nehézségeket és a deflációs válságban való kibontakozás művét az állam és a bankszervezet harmónikus összeműködése hozhatja csak létre.

Dr. Szivessy Lehel adatai szerint a fővárosi intézetek vidéki fiókjainál és affiliációinál 1930. december 31.-én 312 millió pengő takarékkészlet és folyószámlabetét mutatkozott, ezzel szemben 777 millió pengő hitelt, míg az önálló vidéki pénzügyintézetek 559 millió pengő hitelt folyósítottak. Az önálló pénzügyintézetek 559 millió pengő kihelyezéseinek $\frac{2}{3}$ -át újra csak a fővárosi intézetek visszleszámitolása révén tudták megszerezni és kihelyezni. Ezek a végső számok mutatják, hogy a magyar közgazdasági életben a fővárosi intézetek fiókjai és affiliációi pótolhatatlan jelentőségű szerepet vittek.

Beck Róbert a külföldi fizetési eszközök forgalmának szabályozását előidéző gazdasági háttérben lejátszódott eseményeket és okokat ismerteti.

Dr. Domony Gyula, az 1935. évi gazdasági- és valutakonferenciákról és azok eredményeiről számol be.

Dr. Hantos Elemér a dunai államok valutarendezéséről értekezik. Szükségesnek tartja a valutapolitikai összefogást, ennek előfeltétele a devizagazdálkodás lebontása és a külföldi adósságok rendezése. A valutapolitikai összefogás alatt az egyes valuták stabilizálását, egyöntetű pénzegység megállapítását és valutaközösség létesítését érti.

Dr. Makai Ernő a nemzetközi valutáris helyzetet ismerteti. Kimerítő és alapos dolgozatában sorra vizsgálja az arany szerepét a valuták devalválása óta, ennek hatását az áralakulásra, a jegybank politika újabb irányát és a valuták stabilizálását. Tanulmánya különösen értékes.

Dr. Görög Frigyes az aranyzáradék című cikkében nagy körültekintéssel és alaposan kimeríti témáját. Arra az eredményre jut, hogy a tételes jogász részére az aranyklauzulásával kapcsolatosan a pacta sunt servanda elve irányadó, a gazdaságpolitikus részére viszont hazai adott viszonyaink között az aranyklauzula érintésétől való tartózkodást, a jövő hitelnyújtásához fűződő magasabb érdekek írják elő.

Dr. Kohner Arthur a pénzügyintézetek fuzióját ismerteti, bankpolitikai, jogi, adó- és illetékügyi szempontból. Tanulmánya tökéletes jogász választ ad minden kapcsolatos kérdésre.

Dr. Nyári Jenő az 1935. évi hitelrögzítő megállapodást, *dr. Vajda Ákos* a hitelélet törvényes akadályait tárgyalja.

Kiegészíti a könyv értékes tartalmát *S. S. Metz*: A londoni City és a világgazdaság, *dr. Pályi Menyhért*: Az Egyesült Államok valuta- és bankpolitikája, *dr. Porgés István*: A francia pénzügyi piac és a francia frank, *G. M. Eisen*: A jugoszláv pénzügyintézetek és a gazdaadóságok, *dr.*

Englis Károly: Csehszlovákia valuta- és hitelrendszere, dr. Heller László: A romániai bankok és a konverzió című érdekes cikke.

A könyv nagy nyeresége a gyakorlati közgazdasági irodalomnak. Pt.

Sándorfy Kamil: Törvényalkotásunk hőskora. Bpest, 1935. Jogirodalmunk a multakkal s különösen a mai polgári jog megszületésének korszakával elég keveset törődik. Fayer László az 1843. évi büntetőjogi javaslatok anyaggyűjteményét állította össze rendkívüli részletességgel. Csengery, Horváth az 1848. előtti korszaknak különösen közjogi harcait rajzolták meg. A civiljog fejlődésének megindulását és a polgári jognak 1791-ben megkezdődött átalakulását mindaddig nagyon kevesen, egyes töredékeiben Wenczel, Suhajda és Sebest tárgyalták. Az 1861-ig terjedő évtizedek kiváló magánjogászairól, Frankról, Köviről is édes keveset tudunk. Ezért nagy érdem, hogy Sándorfy Kamil „törvényalkotásunk hőskora” című művében az 1825.—1848.-i reformkorszak törvényeinek történetéről nyújtott oly rendkívül érdekes áttekintést, mely nem csupán a büntetőjogi és közjogi, hanem a polgári jog körébe eső törvényhozásról is tájékoztat. E törvények megalkotóinak szereplését mindenkor bizonyos entuziaszussal nézi. Egyik-másik lépés jelentőségét túlozza is. Ezzel szemben azonban nagy érdeme, hogy teljesen kerekded képet nyújt, s plasztikusan domborítja ki úgy az 1825. mint az 1836. évi s végül a 48-as törvényhozás alkotó mechanizmusának működését. Különösen értékessé teszi az általa rajzolt képet az, hogy az egyes szereplők írásait, szavait rendszerint az eredeti szövegben idézi. Így az egyes részletek a szó szoros értelmében életre kelnek s szinte drámai elevenséggel tárják elénk a jogot mozgató nagy gondolatokat, harcokat s szenvedéseket.

Nem ajánlhatjuk eléggé a mű olvasását. Igen nagy anyagát vázlatosan ismertetni nagyon nehéz, azt olvasni kell. Érdemes is. Sok paralellát találunk benne a mai időkkel is. Hogy csak egyet említsünk, Kossuth Lajos szintén nyújtott be telepítési törvényjavaslatot. Bács, Torontál és Krassó vármegyékben meg akarta védeni a magyarságot a délszláv áradat ellen s e célból magyar határőrvidéket akar teremteni. Érdekes kísérője a törvényjavaslatnak Raisz felvidéki képviselőnek az a kijelentése, hogy a határőrvidék céljaira nem csupán székelyeket, hanem tótokat is kell telepíteni, mint akik évszázadok óta az államnak hű polgárai. Ilyen paralellát még többet találhatunk.

Kuntner Róbert „Bevezetés a könyvviteli ismeretekbe bírák, ügyvédek, mérnökök, stb. részére” című munkájának második kiadása látott napvilágot. Ezt a könyvet is az jellemzi, ami Kuntner minden írását: egyszerűség, tömörség és világosság. A művet szerzője szerényen bevezetésnek nevezi. Egyszerűsége és világossága alapján minősíthető is ennek. Tény azonban, hogy a könyvelés művészetének legfontosabb kérdései felől is tájékoztatja azt, aki foglalkozni akar annak a mai napig levezetett és kifejtett technikájával.